

Tööleht

Kolhooside rajamine ja elu kolhoosis

Ülesanne I

Sissejuhatav arutelu. Vastake küsimustele:

1. Mida tähendab mõiste kolhoos?
2. Millal ja miks rajati Eestisse kolhoose?
3. Mis muutusi tõi endaga kaasa kolhoosikord?
 - a) Tööelus
 - b) Eraelus
 - c) Olmes

Ülesanne II

Lugege läbi õpetaja poolt viidatud allikas ning lugemise ajal kandke tekstile järgmised tingmärgid:

1. V („linnuke“) teksti servale koha juurde, mis kinnitab eelnevalt olemasolevat teadmist
2. – (miinusmärk) koha kõrvale, mis peegeldab erinevat arvamust võrreldes varasema teadmisega
3. + (plussmärk) koha juurde, et tähistada enda jaoks uut infot;
4. ? (küsimärk) koha juurde, milles sisalduv teave tundub küsitav, millest ei saanud aru või mille kohta tahaks rohkem teada saada.

Individuaalsele tööle järgneb arutelu.

Kasutatud allikad:

Allikas A: Liidia Aaslaid. *Mälestused. Kodanlik aeg. Kolhooside loomine 1912–1940.*

Allikas B: Ants Pikknurm. *... ja kolhoos sai. Mälestused 1940–1952.*

Allikas A: Liidia Aaslaid'i mälestused kolhooside rajamisest ja elust kolhoosis

Kuna ma eelmisel aastal kulakuks oli tunnistatud ja kõrget kulakumaksu ei jõudnud muidu ära maksta, kui müüsin teise hobuse ära, noor hobune võeti juba enne sõjaväele ära, siis polnudki muud teha, kui kolhoosi minna. Naaberkülas oli kolhoos juba asutatud. Mina sain kulaku nimest lahti, kuna suutsin selgeks teha, et traktor, mis meie küünis oli, kuulus enne masinaühistule, nii et kõlbasin kolhoosi küll, kuigi läksin sinna häda sunnil.

Ennist pidasid teenijaid kõik talud sel ajal kui lapsed väikesed olid, kui juba lapsed suureks kasvasid, siis hakkasid nemad tööle. Nüüd aga oli niisugune lugu, et kel praegu juhtusid lapsed väikesed olema, need tunnistati kulakuks, aga neid, kel olid teenijad olnud, kuid nüüd tegid tööd oma lastega, neid kulakuks ei tunnistatud.

Kui inimesed kuulsid, et tuleb kolhoosi minna, läksid kõik paanikasse, keegi ei tahtnud kolhoosi minna, aga kui rahvas meie naabritallu kokku kutsuti, ei julgenud keegi vastu hakata – kardeti küüditamist.

Kolhoosi esimeheks oli meil endine kraavikaevaja ja brigadiriks mõisamoonaka poeg, kumbki ei teadnud põlluharimisest midagi. Kui tuli rahvast tööle suunata, siis sõitis brigadir mõne endise taluniku juurde ja pidas sellega aru, mida teha ja ette võtta. Nõu andma sündisid talumehed küll, kuid esimehi nende seast ei kinnitatud. Naabri kolhoosis esitati mitu tubli põllumeest esimehe kohale, kuid valiti vana-vaikne naine, kes ei osanud lugeda, aga allkirja oskas kirjutada, sellega oldi rahul, kuna tema oli tööliklassist.

Kevadtöödega ja heinateoga saime küll hakkama aga sügisel hakkas iga päev vihma sadama, ei saanud kuidagi rehte peksta. Kõrgemalt poolt anti käsk, et vihm ei tohi tööd segada. Mäletan kuidas sadas täitsa paduvihma, kuid brigadir ütles, et rehepeksumasin tuleb käima panna. No see oli juba niisugune töö, mis oli naljast kaugel, iga kolme minuti järel ummistus masina trummel märja viljaga kinni ja jälle läks hulk aega, et vilja trumli ümbert lahti kiskuda. Vili oli kui sõnnik ja meie kõik olime läbimärjad. Lõpetasime rehepeksu aasta lõpus kuna vahepeal oli kartulivõtt.

Pärast uut-aastat läksime metsatöölle ja kevadel tulime metsast välja. Pühapäeval käisime kodus leivakotti tegemas. Olin ainus naine metsabrigaadis, ei teadnud mina, kuidas mu lapsed koolis käisid. Meil oli korteris üks perekond, kes ka oma kodust välja oli aetud, selle pereema lüpsis minu lehma ja tegi lastele toitu, siis sai oma perele ka piima. Metsatööl ööbisime tühjas talus, kurb oli vaadata hästi ehitatud hooneid ja mõelda, et ei tea, kus muldonnis nemad peavad elama, sel ajal kui meie nende ilusat kodu kasutame.

Üldkoosolek võeti kokku sügisel, siis kui oli käsk meie kolhoos liita teise kolhoosiga. Rahvas oli jälle vihane, keegi ei tahtnud, et tehakse kolhoos nii suureks, et ei tea kui kaugel peab tööl käima hakkama. Siis nad veel ei teadnud, et tulevikus läheb veel suuremaks ja keskus jääb 10ne kilomeetri kaugusele! Mina tahtsin kohe koju minna, kuid välisuks oli lukus ja mitu miilitsat oli eesruumis, üks neist ütles, et keegi ei tohi enne koosoleku lõppu lahkuda. Rahvas hääletas kõik kolhooside ühinemise poolt kui juba miilitsad väljas, ei julgenud siis keegi vastu rääkida.

Allikas B: Ants Pikknurme mälestused kolhooside rajamisest ja elust kolhoosis

Isa, kes sel ajal oli Tudulinna valla Täitevkomitee aseesimees, tõi kord koju kolhoosi näidispõhikirja. Kui palju me seda ka lugesime, ikka jäi veendumuseks mõte, et see kolhoosivärk meie elulaadiga ei sobi. Jah, võib-olla Venemaal, kus inimesed harjunud elama suurtes küldes, seal ka ühistöö loomupärasem on. Meil on talud hajali, iga maja oma maade keskel, tihti nii kaugel teistest, et ainult kirikus või kõrtsis naabrimehega kokku saad.

Keegi ei aimanud, et meie valitsus selle asja juba otsustanud oli. Rahvas seati silmitsi fakti ette. Nii saabus Tudulinna 1949. aasta kevad, pisarate ja needmiste kevad.

24. märtsil 1949 sain kutse ilmuda Tudulinna vallamajja koosolekule, kus arutatavat kevadkülviks valmisoleku küsimust. Õhtul kella üheksaks kogunes vallamajja umbes 50 meest. Kell võis olla juba üle südaöö kui koosoleku juhataja Eduard Kerro ütles, et ärgu keegi püüdku välja minna, sest ukсед olevat lukus. Otsekohe tõusis nurin. Ärevus kasvas. Inimesed tõusid kohtadelt. Samal ajal sõitsid vallamaja ette veoautod sõduritega, palju autosid. Saali tuli umbes 10 võõrast meest, keda tutvustati kui Narva töölisi, kes on tulnud meile appi kevadkülvil läbiviimist kindlustama. Nüüd ei räägitud enam kevadtöödest, vaid sellest, kuidas rahvavaenulik element kulakute ja kodanlike natsionalistide näol sotsialistliku korra juurutamist segab. Just selleks ongi nüüd grupp töölisi Narvast Tudulinna tulnud, et aidata meil vabaneda töörahvale vaenulikust elemendist. Hommikul täpselt kell 6.00 algas kulakute ja saksa okupantide käsilaste väljasaatmine Eesti NSV-st Vene Föderatsiooni sisemaale.

Pikati küla kolhoosi asutamise koosolek tuli kokku Uuetoa talus, vallavalitsusest olid abiks tulnud parteiorganisatsiooni sekretär. Kellel kolhoosi astumise avaldust varem valmiskirjutatud polnud, see tegi selle siin enne koosoleku algust. Õigem oleks koosolekut nimetada nõupidamiseks – Kuidas hakkame edasi elama? Kuidas tuleme toime tööga, mida igaühe jaoks on nüüd palju rohkem, kui tavaliselt? Olid ju

inimestest täiesti tühjad Vanatoa, Kruusimäe, Lulli, Allikutaguse. Praktiliselt ilma tööjõuta oli ka Saaremäe ehk Viili talu.

Kõik soovi avaldanud arvati kolhoosi liikmeiks. Edasi moodustati kolhoosile üleantava vara vastuvõtmiseks ühistamiskomisjon, kelle hooleks jäi loomade ja eluta inventari arvelevõtmine ning selle hindamine rahalises väärtuses. Kolhoosi nimeks sai „Edu“.

Vähem kui kuu aja jooksul olid pea kogu Tudulinna külanõukogu majapidamised kolhoosidesse koondunud. Maha jäid esialgu Lemmaku ja Ranna-Pungerja külad. Mäletan, kuidas mu onu Magnus Treimann kuraasitas, et tema küll kolhoosi ei lähe. Kasvatab ja müüb igal aastal lehma, sellest saab raha põllumajandusmaksude katteks ja on ikka ise oma maa ja vara peremees. Vaene onu ei osanud arvata, et peaga müürist auku läbi ei murra. Juba järgmisel aastal oli maksu tõstetud sedavõrd, et ühest lehmast enam ei piisanuks vaid läinuks terve kari. Igaühele sai nüüd selgeks, et valitsuse tahte vastaselt talitada on ebamõistlik. Tõde on see, et 28. juulil 1950. a läks Treiali Maks koos teiste Lemmaku meestega „Ranna-Pungerja“ kolhoosi asutamiskoosolekule. Temagi avaldusest loeme: „Palun võtta minu talu, lehmad, hobused, põllutööriistad, viljaseeme, kalapüügitarbed ja tööjõulised perekonna-liikmed kolhoosi vara hulka“.

Ülesanne III

Täiendage küsimuste vastuseid allikate lugemise järel. Tooge näiteid, mis teadmised lisandusid.

1. Mida tähendab mõiste kolhoos?
2. Millal ja miks rajati Eestisse kolhoose?
3. Milliseid muutusi tõi endaga kaasa kolhoosikord?
 - a) Tööelus
 - b) Eraelus

